

Ήταν ωραία η ζωή στη Τζουντερία.... Μνήμες από την εβραϊκή συνοικία της Ρόδου

«Μεγαλώνοντας στο νησί ήταν σαν ένας παράδεισος».

Rachel Hanan, το γένος Hugnu, επιζήσασα του Ολοκαυτώματος

«Κάθε φορά που περπατούσαμε, είτε πηγαίνοντας σχολείο, είτε στη δουλειά, στη συναγωγή, είτε επισκεπτόμασταν έναν φίλο ή συγγενή, περπατούσαμε ανάμεσα σε γνωστά και χαμογελαστά πρόσωπα, οι συγγενείς μας ήταν πάρα πολλοί, Γι' αυτό η οικογένεια των Hugnu συναντιόταν μόνο σε γιορτές, διαφορετικά θα υπήρχαν εκατό ξαδέφια».

Isaac Jack Lévy

«Η ζωή στη Ρόδο ήταν όμορφη, όμορφη... Όλοι ήταν πολύ φιλικό σαν μια οικογένεια. Δεν είχε σημασία πόσους γείτονες είχαμε, ο καθένας ήταν απλά μια οικογένεια... Στην πραγματικότητα, συνηθίζαμε να λέμε θεία Ρόζα, θεία Στράτα, θεία Ρεμπέκα, αλλά δεν ξέραμε αν ήταν συγγενείς ή όχι. Επειδή οι γονείς μας έλεγαν, πες γεια στη θεία Ρεμπέκα ή χαιρέτα τη θεία Ρίφκα. Σε όλους, έπρεπε να πούμε, θεία. Έτσι, για εμάς, όλοι οι γείτονες ήταν οικογένεια».

Mirù Alcanà, επιζήσασα του Ολοκαυτώματος

«Η Ρόδος ήταν γεμάτη με φυσικές ομορφιές. Οι εκδρομές σε αυτά τα μέρη είχαν ιδιαίτερη σημασία για εμάς. Είχε γίνει τρόπος ζωής.

Σε ομάδες πηγαίναμε στο Μόντε Σμιθ, σ' ένα βουνό έξω από την πόλη το όρος Φιλέρημος, σ' ένα υπέροχο χωριό όπου υπήρχε ένα διάσημο βουνό που ονομάζεται Προφήτης Ηλίας. Ήταν έθιμο για τους νεόνυμφους να μένουν στο ξενοδοχείο σε εκείνο το βουνό.

[...]Ο κήπος λεμονιών ήταν ένας διάσημος κήπος που ήταν γεμάτος με λεμονιές και λουλούδια.

Το Σάββατο και την Κυριακή το βράδυ, οι Εβραίοι, οι Έλληνες, οι Τούρκοι και οι Ιταλοί περπατούσαν κατά μήκος του Μαντρακιού και κάθονταν στα υπαίθρια καφέ ακούγοντας τις στρατιωτικές μπάντες που έπαιζαν στην κοντινή πλατεία. Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό ήταν ο δημόσιος κήπος. Πικνίκ δεν επιτρέπονταν εκεί, αλλά πηγαίναμε να απολαύσουμε τα λουλούδια και τη λίμνη ψαριών. Έχω πολλές τρυφερές και υπέροχες αναμνήσεις. [...] γράφοντας τα μάτια μου γεμίζουν με δάκρυα, όταν θυμάμαι τις όμορφες αυτές μέρες των παιδικών μου χρόνων. Πού πήγαν αυτές οι μέρες; Γιατί έπρεπε να υποφέρουμε αυτό το τραγικό τέλος από τα χέρια των Ναζί; Γιατί σώθηκα εγώ και όχι η αδερφή μου; Τόσα ερωτήματα που δεν έχουν απάντηση...»

Rebecca Amato Levy από το βιβλίο της «I Remember Rhodes»

Και μετά ήρθε το τέλος.....

«Σε όλο το χωριό ακούγονταν φωνές, κλάματα. Εντολές από Γερμανούς ακούγονταν.. Έσκυπα από το μόνο παράθυρο που κοίταζε στο δρόμο και ρώτησα έναν γείτονα, ο οποίος από περιέργεια είχε πάει μέχρι τη γωνία για να δει τι συνέβαινε. Σήκωσε τους ώμους του, λέγοντας ότι δεν ήξερε τίποτα στα σίγουρα, μετά, ψιθυριστά, μου είπε: "Παίρνουν μακριά τους Εβραίους. Πού; Μόνο αργότερα μάθαμε την φρίκη. Κάποιος είπε ότι οι Γερμανοί είχαν διώξει τους Εβραίους από τα σπίτια τους, ξαφνικά, χωρίς να τους δώσουν το χρόνο να ντυθούν, και ότι τους είχαν συγκεντρώσει όλους, με μία κτηνώδη ασυδοσία, στα κεντρικά γραφεία της Ιταλικής Αεροπορίας, κοντά στο "Ξενοδοχείο delle Terme"».

Aldo Siggillino, Ιταλός δάσκαλος

«23 Ιουλίου 1944, μια μέρα σίγουρα καταραμένη από τον Θεό. Ήμουν ένας από εκείνους που είδαν την πορεία των άτυχων αυτών ανθρώπων που βίαια έσπρωχναν προς το λιμάνι. Ήταν μια τρομερή εμπειρία, για ένα νεαρό άνδρα 21 ετών. Ποτέ δεν μπορούσα να φανταστώ ότι η ανθρώπινη σκληρότητα θα μπορούσε να κατέβει σε ένα τέτοιο επίπεδο αθλιότητας. Για νύχτες, δεν μπορούσα να κοιμηθώ, διότι οι σκηνές αυτές περνούσαν σαν εφιάλης από μπροστά μου. Αλλά αυτό που είδα δεν ήταν τίποτα σε σύγκριση με τις θηριωδίες που οι Εβραίοι της Ρόδου έπρεπε να υπομείνουν.»

Gino Manicore, από το βιβλίο του Nei cieli del Levante (1999)

«[...]Είδαμε μια ηλικιωμένη γυναίκα η οποία, αφού έσερνε τη βαλίτσα της για λίγο, έπεσε στο έδαφος, εξαντλημένη. Οι στρατιώτες άρχισαν να την κλωτσάνε την διέταξαν αν προχωρήσει. Σηκώθηκε, αλλά μετά από μερικά βήματα έπεσε πάλι. Τότε την άρπαξαν από τα μαλλιά, την έσερναν κατά μήκος, το σώμα της σκούπιζε το δρόμο. Φωνάζαμε να σταματήσουνε τρομοκρατημένοι. Τότε οι Γερμανοί μας σημάδεψαν με τα τουφέκια τους και μας ανάγκασαν να φύγουμε».

Μαρτυρία μιας γυναίκας μη εβραίας που ήταν παρούσα στην πορεία

«Ένα παράδειγμα για να καταλάβετε τη δίψα και την πείνα στα τρένα από την Αθήνα στο Άουσβιτς. Είχα δίπλα μου μια κυρία που είχε ένα μωρό ενός έτους. Αυτό το παιδί ήταν τόσο διψασμένο και πεινασμένο που έγλειφε τον ιδρώτα της μητέρας. Όταν βλέπω ένα μωρό να κλαίει σήμερα [...], κάθε παιδί, δεν μπορώ να το αντέξω».

Violetta Mayo Fintz, επιζήσασα του Ολοκαυτώματος

«Φτάσαμε στο στρατόπεδο του Άουσβιτς στην Πολωνία. Μας διέταξαν να κατέβουμε από το τρένο χωρίς αποσκευές και χωριστήκαμε αμέσως σε δύο ομάδες, μία από ηλικιωμένους άνδρες και γυναίκες, ασθενείς και μητέρες με μικρά παιδιά (περίπου 1000 άτομα), η άλλη από άνδρες και γυναίκες που ήταν σε θέση να εργαστούν (περίπου 500 άτομα). Μέρος της πρώτης ομάδας [...] την ίδια ημέρα στάλθηκε στους θαλάμους αερίων και στη συνέχεια τα πτώματα τους αποτεφρώθηκαν, οι υπόλοιποι από την ομάδα αποτεφρώθηκαν ζωντανοί».

Mirù Alcanà, επιζήσασα του Ολοκαυτώματος

« [...] μεταξύ των τουριστών που έρχονται και φεύγουν [...] αισθάνομαι ένας ξένος, [...] μόνος. Αισθάνομαι τις σκιές του παρελθόντος, οι μνήμες από τη Ρόδο που ήξερα περνούν μπροστά στα μάτια μου με μια νεκρική σιωπή. Μια σιωπή που μόνο εμείς, που γεννηθήκαμε και μεγαλώσαμε στη συνοικία, μπορούμε να αισθανθούμε, μια σιωπή γεμάτη έντονη θλίψη, θέλοντας να κλάψει [...]. Οι μικροί δρόμοι της Τζουντερίας, της Τζουντερίας μας, που στο παρελθόν αντηχούσε με τα τραγούδια των μητέρων μας, με την ευθυμία και τα παιχνίδια των παιδιών μας [...] είναι τώρα άδεια, άψυχη».

Mosè Capelluto, σπούδασε στο Ραβινικό κολέγιο της Ρόδου

ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΡΟΔΟΥ

ΠΗΓΕΣ:

- “A history of Jewish Rhodes” από την Esther Menasce
- “I remember Rhodes” από τη Rebecca Amato Levy
- “The Holocaust in Greece”, Κεφάλαιο: The Deportation of the Jews of Rhodes, 1944 από τον Anthony Mc Elligott